Heemkundige Kring
Dr. Croquet - Walem

MAGAZINE

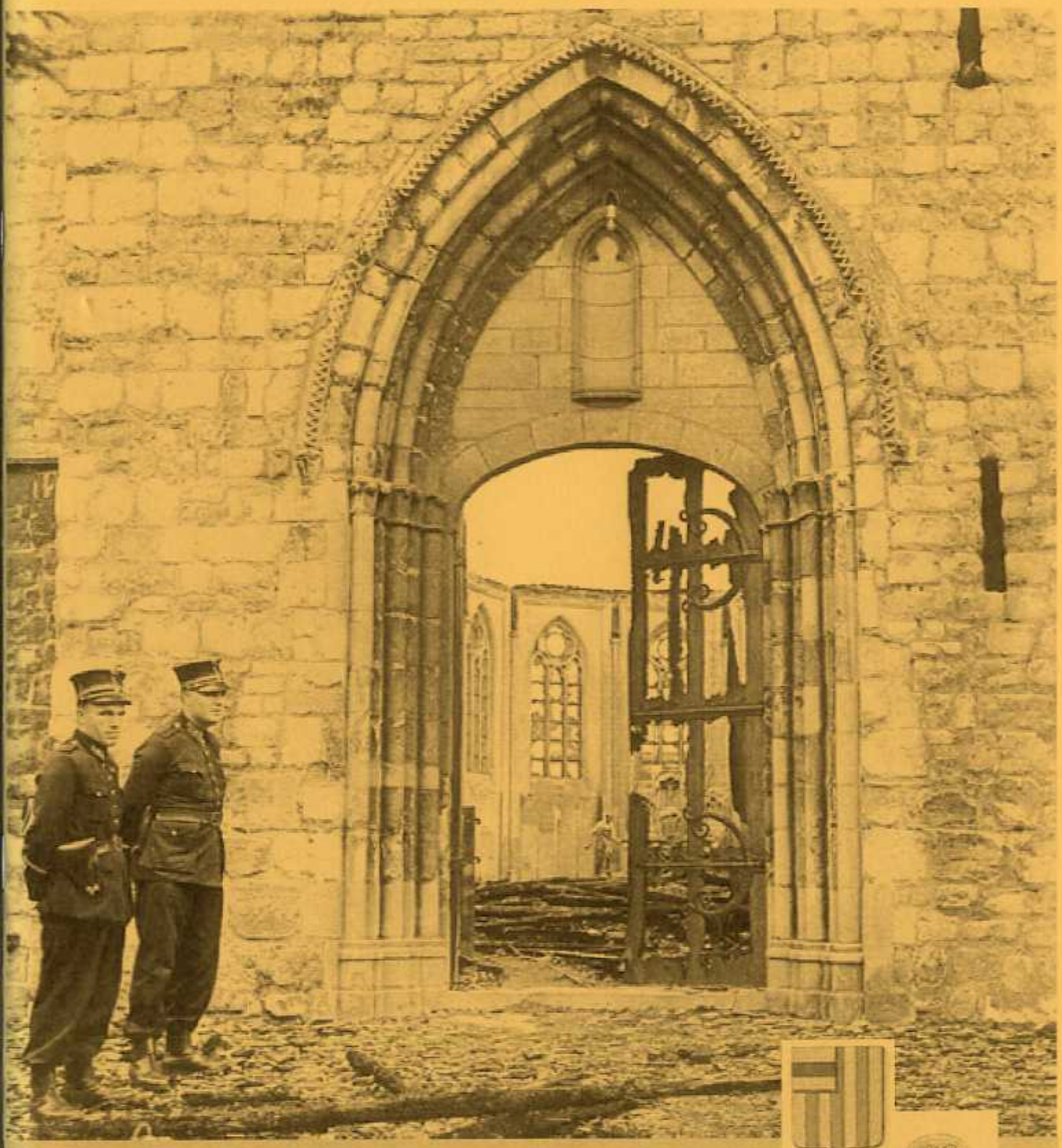

nummer 25 - zomer 2012

Colofon

Dit magazine is een uitgave van de vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem

vzw Heemkundige Kring Dr. Croquet Walem
Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
www.heemkundewalem.be
info@heemkundewalem.be

Jaargang 7, nummer 25, zomer 2012

U kunt lid worden door overschrijving van 8 euro op rekeningnummer 733-2426000-60. Dan krijgt u de volgende nummers van ons tijdschrift in uw bus.

Redactie en medewerkers van dit nummer:
Richard Hofmans, Hugo Rom, Theo Schroeven, Jan Van Buggenhout, Tom Van Buggenhout, Sabine Van Malderen, Dirk Verreth, Kris Verreth

Inhoud

Editoriaal

Brand van de kerk op 3 juli 1952

Lezerspost over Beuz-kermis en de Vorsensang

Concordia 125 jaar

FC Walem kampioen bij de scholieren (2de deel)

Sociaal leven in de 19de eeuw

60 jaar in het nieuws

Lezerspost: het Walems dialect

Het molenhuis

Onze ereleden

Bijzondere dank aan:

Bert en Martine Bellon-Loiselle
Jan Bergé
Karel Caelen
Christiane Carpentier
H. De Ridder
Paula De Waerhert
Els Gilon
E. Goyvaerts
Grandeco NV - Grouwet-Vervliet
Groep Gilon BVBA
Clara Honsia
André Laurens
Dokter Jo Liekens
Walter Marivoet
Frank Michiels
Jacques Morrens
Eugeen Nauwelaerts
Eddy Op de Beeck
Peeters-Van Laer Schrijnwerkerij
Willy Pittoors (Elektro Pittoors)
Jaak & Lea Poot-Janssens
Alex Resseler
Hugo Rom
Frans Rymenams
Theo Schroeven - M. De Vos
Bouwwerken Dirk Van de Brul
Gina Vandoorne (Slagerij Gina)
Stefaan Van Malderen
Van Moer-Van Hoof
E. Vansant
Fons Vercammen

Verklaring foto voorpagina

1952: De ruine van de door brand vernielde kerk wordt door de rijkswacht bewaakt om al te nieuwsgierige bezoekers op veilige afstand te houden.

Helden

Op 22 april 2012 vond de Erfgoeddag plaats, met als thema 'helden'. De heemkundige kring Dr. Croquet nam hier aan deel met een kleine tentoonstelling in het Lamot-centrum in Mechelen. De erfgoedcel had ons gevraagd of we geen figuur uit het Walemse als 'held' voor het voetlicht konden zetten. Onze keuze viel op Emile Leboeuf. In 1830 vocht hij aan Walem-brug mee met de Belgische patriotten tegen het Nederlandse leger dat zich aan de andere kant van de brug had opgesteld. Het was Emile Leboeuf die in een vlaag van jeugdige overmoed op de brug rende en er de Belgische driekleur neerpootte.
Een aantal jaren later werd Emile Leboeuf vereeuwigd in een schilderij van de hand van Payen. Heroïsch werd hij hierop afgebeeld. De andere patriotten op het schilderij verschansen zich achter de ramen en de brugreling. Het lijken wel angsthazen als je het contrast ziet met Emile zelf. Deze zet zich breed, en het vaandel met het opvallende geel en rood wappert boven zijn hoofd. Zeg nu zelf, hij is een wandelende schietschijf voor de Nederlandse troepen. Het zal wel niet gelopen zijn zoals afgebeeld op het schilderij; mogelijk rende Leboeuf eerder 'kop in kas' de brug op, om haastig die vlag vast te maken en dan zo snel als zijn benen hem konden dragen terug achter de reling te duiken.

Maar het schilderij vestigde zijn heldenstatus, want zonder het schilderij was de naam van Leboeuf waarschijnlijk tussen de mazen van de geschiedenis gevallen. De overwinnaars schrijven de geschiedenis.
Wij vonden een Nederlands dagblad uit die periode dat melding maakt van het feit dat een vlag op de brug werd geplant, maar ook dat die vlag snel werd weggehaald door een Nederlands soldaat die een goeie zwemmer was: een kant van de geschiedenis die aan de Belgische zijde nooit werd doorverteld; de overwinnaars schrijven de geschiedenis en creëren hun helden. Onze kleine tentoonstelling in Lamot belichtte ook dat aspect van het heldenverhaal van Leboeuf.
In dit tijdschrift behandelen we de brand van de kerk op 3 juli 1952. Een bliksemslag tijdens een zwaar onweer veroorzaakte brand en die verwoestte het gebouw. Enige dagen (23 juni 1952) eerder was Mgr. Scheppers ontgraven op het kerkhof van Walem om in Mechelen te worden bijgezet in een praalgraf van het Scheppers-Instituut. De korte opeenvolging van beide gebeurtenissen voedde het volksgeloof dat er een verband was tussen beide: de brand van de kerk was een straf die neerdaalde over Walem omdat de wens van de monseigneur om in Walem een laatste rustplaats te hebben, verbroken was.
De figuur van Mgr. Scheppers, de relatie met Walem en de ontgraving zullen we behandelen in een volgend tijdschrift.
Veel leesplezier!

tvb

Brand van de kerk op 3 juli 1952

Nu in juli zal het 60 jaar geleden zijn dat de Walemse kerk grotendeels in de vlammen opging tijdens een vreselijk onweer. Pastoor Goetstouwers en Zuster Adolphine schreven hun ervaringen neer. Sabine Carpentier en Tilda Frans maakten het mee in hun jeugd en vertelden ons hoe zij die avond beleefden.

Beknopt verslag van de ramp door Eerwaarde Heer Pastoor Goetstouwers

Op Donderdag 3 Juli 1952, rond 7 uur, stak een vervaarlijk donderzwart op in het Westen, kliefde in twee boven Willebroek-Boom, een gedeelte in richting Leuven, het ander in richting Antwerpen. Deze twee onweders schijnen zich verenigd te hebben en zijn rond 9.30 u. vanuit het Oosten weergekeerd. Het werd al bliksem en donder. Rond 10.30 u. een zeer ongewone slag - sommigen spreken van twee slagen - het maakte de indruk alsof enkele duizenden ruiten aan scherven vlogen.

Een jonge ooggetuige uit de Walemstraat stond voor het venster naar Walem te staren. Plots riep hij uit: "Een vurige bal valt op de toren te Walem en dwarrelt rond de kerk.". Dit laatste wordt bevestigd door een inwoner van Walem, die sprak van een draaikolk van vuur. De commandant van de laat gekomen Mechelse brandweer verzekerde mij dat de zinken dakgoten overal doorgebrand waren, als doorgesneden door de omloop van de bliksem. Daarin schijnt wel de oorzaak te liggen van de plotse algemene ontbranding der kerk. De eerste grote vlammen sloegen er uit boven het hoogkoor, waar wellicht de stormwind een eerste opening had geslagen. Rond 10.45 u. stond het ganse middenstuk, het torendak en de houten zoldering van de middenbeuk in brand.

Kort na elf uur was de kerk nog een vuurzee - windrichting recht uit het Oosten. Die ging weldra naar Zuid-Oost over, zodat de drie zijden der kerk gevaar opleverden aan de dicht bijstaande huizen. Ten Zuiden der kerk waren de muren aan de voorzijde warm aan de binnenzijde. Recht voor de kerk waren de vensterruiten bijna gloeiend en ten Noorden van de kerk - het grote complex van het klooster - was het niet houdbaar. Iedereen verwachtte zich elk ogenblik aan het ergste, en het is slechts aan de stortvlagen te wijten dat het klooster en de andere omliggende huizen beveiligd bleven.

Toen na lang wachten eindelijk de Mechelse brandweer opdaagde, was er niet meer te denken aan blussen. Enkel het kerkmagazijntje kon gered worden, met het water uit de put der Zusters. Na lang aarzelen kon men water betrekken uit het fort van Walem. Hierdoor kon nog veel gered worden uit de sacristie, zoals kerkgewaad, boeken, enz….

De koster, Gustaaf van Gaver, met zijn zonen en andere jongemannen hebben met gevaar gewerkt. Ondertussen zaten al de geburen vol angst ingepakt met het hoogstnodige klaar om hun huizen te verlaten. Kort na 12 uur stonden de klokkenstoel en de orgelkasten boven de sacristie in huilende vlammen, daar brandde het zeer lang en hevig. Eerst rond drie uur kon de brandweer beginnen met het opruimen der vuurhaarden.

De kerk van Walem door brand totaal verwoest: verslag door zuster Adophine (overste)

Donderdagavond, 3 juli 1952, woedde 'n hevig onweder boven ons dorp: regen, donder, bliksem, zoals nooit gehoord of gezien werd. Plots een krakende donderslag. 't Was om 10u45.

De bliksem was op ons oud en mooi kerkje geslagen. In een oogwenk stond gans het gebouw in vuur en vlam. Ooggetuigen zagen de vuurbol op het achterschip van de kerk neerslagen. Enkele stonden later zag men rookwolken opstijgen. In een minimum van tijd stond heel het dak, ook de toren, in lichte laaie. Een ware regen van gensters en brokstukken brandend hout ging de lucht in en ze kwamen neer op de daken van de huizen, ook op ons klooster, maar deze werden toch gedoofd door de stromende en plassende regen.

We waren allen met ontzetting geslagen, doch we betrouwden op Gods voorzienigheid om gespaard te blijven. De gealarmeerde brandweer van Mechelen was spoedig ter plaatse en trad in actie. Eerst trokken ze het water van aan 't fort, daarna uit de put achter het H. Hart, door de vensters van de washuizen.

Het vuur kon niet meer overmeesterd worden en gans het prachtig gebouw met tal van kunstwerken, kunstvolle meubilering enz., alles werd de prooi der vlammen.

De brandweerlieden zijn er enkel in gelukt door de zijdeur in de sacristie te dringen en aldus hebben de Eerw. Heer Onderpastoor, de zonen van de koster, geholpen door enkele mannen van goede wil, enkele kerkgewaden, enkele Heilige Vaten kunnen redden. Alles gaf een treurige aan-blik daar het toch door het water fel beschadigd was.

Natuurlijk, nu kon E. Heer Pastoor niets anders dan zijn intrek nemen in onze kapel. Gelukkig dat deze wat ruimte heeft!
De volgende dagen hebben we ons afgetobd om al wat gered was, bruikbaar te maken en te bergen. Na enkele dagen ging alles normaal door in onze kapel. Wel werd er wat gesukkeld, maar 't ging en niets deed voorzien dat zulks 5 jaar zou duren alvorens de kerk zou heropgebouwd zijn geweest.
'n Ingang werd aangebracht in de Begijnenstraat op het stukje grond van Jan Carpentier; zo moest er het klooster niet door gestoord worden.
We danken de goede God, die ons als bij wonder heeft gespaard en zijn tevens gelukkig 'n helpende hand te hebben kunnen toesteken opdat de gelovigen op waardige wijze hun christelijke plichten zouden kunnen volbrengen.

Getuigenis door Sabine Carpentier en Tilda Frans

Sabine: "Hoe laat het juist was, weet ik niet, maar onze vader was al opgestaan om te bakken. Het begon te onweren en ik ging bij ons moeder op de kamer en we keken samen door het venster. Er waren veel flitsen - als priemen - die achteraan de kerk boven het tabernakel neervielen. Ze vormden een grote rode vuurbol die over de nok van het schip van de kerk naar de toren rolde, die begon te branden. En dan is de kerk zelf beginnen branden - dat was allemaal hout, hé. Er stopte een camion met groenten die naar Antwerpen naar de vroegmarkt reed en de chauffeur riep: "De kerk is aan het branden!".
En dan is het beginnen regenen, gieten: dat is ons geluk geweest. En er was ook veel wind. Er leek dan rode sneeuw naar beneden te komen. Iedereen die daar in de buurt woonde, liep naar boven met water, uit angst dat de gensters op hun zolder zouden terechtkomen. Ik herinner mij dat naast ons Pierre Nuytkens - die toen 14 à 15 jaar moet geweest zijn - per ongeluk een emmer water over het hoofd van zijn vader uitgoot; iedereen was toen heel nerveus.
De pastoor is bij ons aan de deur blijven staan tot het gedaan was – we hadden de deur van de winkel opengeschoven en daar bleef hij staan – een stoel wilde hij niet. Wij waren maar aan het wachten tot de klokken gingen vallen maar die zijn niet gevallen; die zijn gesmolten: zo'n hitte was dat!
De heropbouw achteraf werd door een Limburgse firma gedaan: de arbeiders kwamen elke week uit Limburg om aan de kerk te werken. Ze waren met velen en deden bij ons hun aankopen. Ze hadden ook een kok bij. Ze sliepen hier, misschien in een barak of een soort foorwagen? Het heeft lang geduurd eer de werken gedaan waren...".

Ouderlijk huis van Tilda Frans, van waaruit ze de brand gadesloeg (nu apotheek)

Tilda: "We lagen al allemaal in ons bed. De facteur kwam bij ons kloppen om te zeggen dat we moesten gaan lopen, dat de toren in brand stond en die op ons huis zou kunnen vallen. Er was toen onweer langs alle kanten. We moesten onze beste kleren aandoen en naar de grotemoe in de Zandstraat gaan, over de brokstukken stappend die voor ons huis waren neergevallen. Onze va en ons moe zijn wel in het huis gebleven. Wij hadden toen een meubelwinkel. Maar wat moesten onze ouders met de meubels doen? Buitenzetten? Dan waren ze ook beschadigd geweest. Dus wachtten ze maar af.
En daarna die rode sneeuw: dat moet magnifiek mooi geweest zijn voor de mensen uit de buurt. Voor ons was het niet zo mooi.
Naar het schijnt was de blimsemafleider kapot en is daardoor het onheil geschied. Een grote ramp was het, want het was een mooie kerk!
De kazuifels hebben enkele mannen uit de sacristie kunnen redden – die hebben ze bij ons in het kot gebracht. Dokter De Graef heeft ook nog meegeholpen.
Later kreeg onze vader de opdracht de biechtstoelen te maken voor de nieuwe kerk."

hr

We betreuren het heengaan van:

Daniël KOCKELKOREN

In februari 2012 overleed Daniël KOCKELKOREN.
Hij was gedurende vele jaren lid van onze heemkring. Bovendien was hij één van onze vaste krachten die oude en versleten boeken, die waardevol zijn voor een heemkring, in een nieuw kleedje stak.
Daniël was van beroep drukker en boekbinder, een werk dat hij met veel overgave en toewijding deed en dat hij zelfs op vrijwillige basis na zijn pensionering gewoon verderzette als hobby. Hij bezat in zijn woning een massa oude waardevolle boeken die hij met veel liefde verzamelde en koesterde nadat hij ze geduldig manueel van een mooie band had voorzien. Zo werden ze voor hem iets waardevols. Eigenlijk was dat boekbinden voor hem een soort kunstambacht geworden dat hij tot zijn laatste levensjaar met veel toewijding zou uitoefenen. Hij schuimde rommelmarkten af op zoek naar gepast papier, karton, leder of andere grondstoffen, die hij voor zijn hobby nodig had. Daniël was in dat opzicht een uniek man.
Dank je wel, Daniël, voor al de zorg die je besteed hebt aan zoveel van onze boeken!

Dag zonder afwas Heemkundige Kring

Noteer alvast in uw agenda de datum van
zondag 28 oktober 2012.
Dan gaat onze tweejaarlijkse Dag zonder Afwas door. Aan het concept is niet veel veranderd: we serveren u een lekkere soep, dito hoofdgerecht en koffie met cake. In ruil beleeft u een kook- en afwasvrije dag en sponsort u onze werking.
Meer details volgen later...

Het doet ons altijd plezier reacties te krijgen op de inhoud van ons tijdschrift, zeker als we merken dat jullie, lezers, bepaalde artikels geapprecieerd hebben.

Graag delen we met jullie de reactie van Jan De Koninck in verband met ons artikel over de Beuz.

Over Beuz-kermis...

Beste Redactie,

Naar goede gewoonte werd uw recentste magazine gelezen met meer dan een vleug nostalgie. Opnieuw staken zeer mooie jeugdherinneringen de kop op en werden gevoelens van sentiment losgeweekt.

Sta me toe een bemerking te maken bij het artikel over Beuz-kermis.
Niet enkel in de buurt van de Ronde Hoek en de Neus werd deze kermis gevierd. Ook op de plek van de Staje stonden een zwiermolen met van die bakjes aan kettingen en een schietkraam opgesteld. In Café Rozendael bij Annie van Watje Keunink werd tijdens die fameuze julidagen ook het wijzertje rond feest gevierd en zelfs in de Vorsensang (Kloosterstraat) hadden volksspelen plaats.
O.a. eieren rijden (met het achterwiel het ei trachten stuk te rijden), geblinddoekt de haan uit het boven de straat hangende vat trachten te slaan, flesjes vullen (met de mond water uit een 'bassengske' halen en de klaar staande flesjes vullen), zakken lopen (koers lopen met beide benen in een jutezak) waren jaarlijkse klassiekers. De haan uit het vat was een kolfje naar de hand van de Giele van de Wiks die ook in het eieren rijden goed zijn man kon staan, alhoewel Polle van de Pee een geduchte tegenstander was.
Ook de serieuze wandeling waarmee de feestweek van de Beuz besloten werd, vertrok op woensdag meestal aan Café Rozendael en liep dan tot aan Maria van Becca.

...en de Vorsensang

Nostalgische foto vermoedelijk genomen in de Vorsensang

Terwijl de meeste getuigenissen tot hiertoe afkomstig waren van Walemnaars die vooral in het Dorp (Koning Albertstraat) woonden, bracht ik een deel van mijn jeugd als kwajongen door in de Vorsensang (Kloosterstraat), waar het Bergske onze geliefkoosde plaats was. In de wijde buurt maakten heel wat mensen kennis met onze deugnietenstreken.
Willem van Zotte Louis, den Tjenne van Roos van 't Stamineeke, den dikke Leon, Jan van Annie, Raymond van Delphine van de Keuppe maakten deel uit van een groep jongens die een groot deel van hun vakantiedagen doorbrachten in de buurt van de fruitbomen van den Bats, de aspergeplek van de mannen van de Reussens, den atelier van den André van Mit van het Snuitje, het buurtwinkeltje van Amelie van de Zare, het klein Dreefke en de Grote Dreef en aan de Kleine Heide, waar ze hun eerste rendez-vouskes hadden met de buurtmeisjes zoals Christiane van de Jok, Hilda van Constance van Ziene Alewaeters, Jeannine van Mathildje van de Jok en zovele anderen.
Zoals u merkt waren er in de vijftiger jaren in Walem heel wat 'Witte's' die garant staan voor heel wat vrolijke jeugdherinneringen.

jdk

Concordia 125 jaar

In 1970 nam Armand Roelandt, om gezondheidsredenen, ontslag als voorzitter van Concordia. Hij werd opgevolgd door Florent Van Oosthoven - zie foto rechts, die er onmiddellijk voor zorgde dat Concordia een nieuwe moderne vlag kreeg. Hij trachtte ook verjonging te brengen in de fanfare en organiseerde in 1972 voor de jongeren hun eerste T-dansant en stimuleerde de vrouwenafdeling om verder Sinterklaasfeesten voor de kinderen te organiseren.

In 1975 bestond Concordia 125 jaar. De viering ervan werd in twee fasen afgewerkt. In het voorjaar werd een muzikaal feest ingericht van 8 tot 11 mei in een feesttent in de Korenkorfstraat. Op vrijdagavond werd er een grote volksavond gehouden met Charel Janssens, Co Flower en The Romanovs als volksvedetten; hierbij kwam vooral de derde leeftijd aan zijn trekken. De andere dagen waren bestemd voor muzikale bijdragen van deelnemende fanfares, 's avonds telkens gevolgd door een bal. Achttien fanfares en harmonieën waren aanwezig op de viering van 125 jaar Concordia, één van de oudste muziekmaatschappijen uit de streek en zeer gewaardeerd.
Het officiële gedeelte vond plaats in september in de raadszaal van het gemeentehuis - zie ook foto op blz. 10 en 11. Daar werden eretekens en diploma's uitgereikt aan verdienstelijke muzikanten en bestuursleden. Burgemeester Vinckx bracht hulde aan de jubilerende vereniging, die reeds lange tijd een belangrijke schakel was in het culturele verenigingsleven van Walem. De voorzitter Van Oosthoven bedankte zijn spelende leden en bijzonder de jongere want hij besefte, zo zei hij, dat muziek beoefenen niet alleen een hobby is maar ook altijd opnieuw een daadwerkelijke inzet vraagt.

Met het verstrijken van de jaren, op weg naar de 21ste eeuw, zal het steeds moeilijker worden om jonge muzikanten aan te trekken die voor een fanfare noodzakelijk zijn, een verschijnsel dat zich bij vele fanfares voordeed. Concordia werd stilaan verplicht samenwerking te zoeken met andere fanfares uit naburige gemeenten, vooral uit Heffen, om een volwaardig muzikantenteam te kunnen blijven vormen. Walem had eigenlijk te weinig inwoners om twee muziekmaatschappijen van spelende leden te blijven voorzien. Concordia deed pogingen om aansluiting te krijgen met de andere fanfare maar dit leidde tot geen resultaat. Stilaan, met het wegvallen van oudere spelende leden, zou ook Concordia ongemerkt verdwijnen.

Concordia werd geschiedenis, zelfs met wat heimwee, want de oudere generatie denkt soms terecht nog terug aan de tijd van de muziekmaatschappijen. Voor een dorp was het een belangrijk onderdeel van zijn sociaal weefsel, de belangrijke spil waarrond zovele vieringen opgebouwd werden; dat vleugje muziek bracht altijd de nodige kleur, animatie en sfeer voor welk feest of welke gelegenheid dan ook. We missen soms wel zoiets als Concordia om een dorp gemeenschap te laten zijn.

jvb

FANFARES

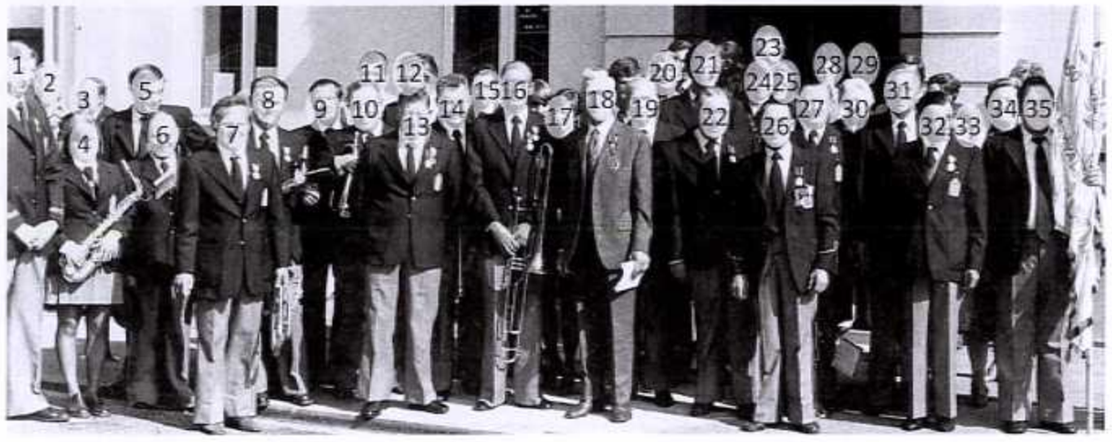

1) Francis Lantin
2) vrouw lid fanfare Heffen
3) lid fanfare Heffen
4) Monique Peeters
5) Henri Schroeven
6) Louis Van Nuffel
7) lid fanfare Heffen
8) Wilfried Schroeven
9) Rik Hendrickx
10) lid fanfare Heffen
11) ?
12) Raymond Op de Weerdt
13) Rik De Belder
14) Georges Lantin
15) lid fanfare Heffen
16) Jozef Rombouts
17) Christiane Peeters
18) Flor Van Oosthoven
19) Maurice Schroeven
20) Maurits Van Oosthoven
21) Herman Vergaelen
22) Jef Hendrickx
23)
24) Eddy Hendrickx
25) Maria Cammers, echtg. Eduard Van den Eynde
26) Edmond Tambuyser
27) lid fanfare Heffen
28) Jeanne Claes, echtg. Raymond Op de Weerdt
29) Bernard De Groef
30) Echtg. Maurice Schroeven
31) René Schroeven
32) Eduard Van den Eynde
33) Octavie Van Geysel, echtg. Van Nuffel
34) Maria De Kersmaecker, echtg. Rombouts
35) Leo ... (schoonbroer van Francis Lantin)

FC Walem kampioen bij de scholieren

In het herfst-tijdschriftje van vorig jaar begon Theo De Vos zijn verhaal over hoe in 1971 Walemse jongens van verschillende clubs samen één nieuwe scholierenvoetbalploeg vormden en het merkwaardig goed deden: halverwege de competitie stonden ze vierde. Hieronder leest u hoe het verderging in de terugronde.

De terugronde van de competitie dan: we begonnen met een klinkende overwinning op FC Katelijne **(0-8)**. Eén van de centrale verdedigers aldaar was er enkele weken voordien met mijn liefje vandoor gegaan en op die manier kon ik zowaar op die kinkel eens flink weerwraak nemen. Keer op keer heb ik die rotzak 'op snelheid gepakt', maar buiten de lijnen was hij sneller geweest… en ik was haar wel degelijk definitief kwijt…

In die terugronde onderstreepten we vol overtuiging onze ambitie: we wonnen gewoon alles (behalve op Heffen, waar we niet verder kwamen dan **(2-2)**), dus we wonnen ook in Bonheiden **(0-2)** en thuis tegen de leiders: Rijmenam **(2-1)**.

Met nog één wedstrijd te gaan, stonden wij samen met… FC Rijmenam op kop. Ook het aantal gewonnen wedstrijden was hetzelfde en het doelpuntensaldo telde niet mee, dus het kwam er op aan de laatste wedstrijd zeker te winnen en dan zouden we wel zien. Op papier had Rijmenam echter nog een tamelijk makkelijke wedstrijd (SC Mechelen of Red Boys, als ik mij goed herinner). Maar wij hadden verdorie nog een loodzware verplaatsing voor de boeg: naar SK Wavria. Zij stonden 4de, maar gelukkig konden zij bij winst niet meer over ons springen en zelf geen kampioen meer worden. Het was dus eenvoudig: we **moesten** daar gaan winnen en hopen op een misstap van Rijmenam.

Maar de nevenomstandigheden m.b.t. de wedstrijd op S.K. Wavria zaten ons heel toevallig mee: er was ergens op een kermis grote ambras (met knokpartij) geweest tussen spelers van Rijmenam en van Wavria, en de mannen van Wavria hadden nog nageroepen "dat Walem kampioen zou worden". Met andere woorden: 'als 't moest' zouden wij de laatste match bij hen wel kunnen winnen…

Voor die laatste verplaatsing naar Wavria werd een bus ingelegd. Jammer genoeg leidde dit opnieuw tot grote ergernis bij de reserven, want die vonden dat zoiets niet kon 'voor zulke snotapen'. Hun ongenoegen had vooral te maken met het feit dat er voor hén zoiets nog nooit was gedaan… en zodoende was de strijdbijl opnieuw opgegraven. Het zou ons alvast geen zorg meer zijn.

Met veel enthousiasme werden we door onze supporters bijgestaan tijdens die laatste wedstrijd, die we wonnen …met **0-4**. De jongens van Wavria hadden ons dus inderdaad niet al te veel in de weg gelegd. Jammer genoeg won - zoals verwacht trouwens - ook Rijmenam z'n laatste wedstrijd, zodat we de week nadien in een testwedstrijd op een neutraal veld (dat van SC Mechelen, zou blijken) moesten uitmaken wie zich uiteindelijk kampioen zou mogen noemen…

De testmatch

In tegenstelling tot de week voordien waren de omstandigheden ditmaal verre van gunstig voor ons. Jan De Groef en Rudy Maes konden niet spelen door kwetsuur en daardoor moesten we nog in allerijl 2 kadetten meenemen. Het zou een voor de hand liggende optie zijn geweest om Marc van der Auwera (vaak naast Danny De Boes één van onze twee vaste invallers) te laten starten. Maar omdat hij niet veel had mogen meespelen, was hij al een tijdje niet meer komen opdagen. De fysiek sterkste van die twee opgepikte kadetten op dat moment (Leo Gellens) zou dus meteen moeten starten als titularis en de andere (Luc Van Den Bossche) was onze enige invaller, want Danny de Boes moest ook ineens mee in de wei. Danny nam plaats op de rechtsbuiten, waar normaliter Jan Peeters speelde. Die zakte een linie terug om het middenveld wat meer gestalte te geven. Een onuitgegeven elftal met enige onzekerheden dus…. De trainer had mij (als aanvallende middenvelder) ook gevraagd in het begin goed mee terug te vallen. Hij zei: "In deze weinig gunstige omstandigheden moeten we in het

begin vooral voorzichtig zijn. Zie even hoe de wedstrijd evolueert en vertrouw op je instinct. Val mee aan als je kan, maar verdedig mee als het moet". Een spreuk die later door nogal wat 'grote' coaches is gebruikt.

De zenuwen stonden uiterst gespannen op die bewuste zondagmorgen. Uiteraard zou dat bij de tegenstander niet anders zijn. De meesten onder ons stonden, zoals je dat in voetbaltermen noemt, op 'flanellen benen'. Vooral Leo Gellens, die dus noodgedwongen Jan De Groef moest vervangen op de rechtsback, deed het bij aanvang van de wedstrijd bijna in z'n broek. Het was volkomen begrijpelijk, want hij was toen nog piepjong, had nog nooit met ons samengespeeld en kreeg nu prompt de zware verantwoordelijkheid om in de belangrijkste match van het jaar hun sterke linkerspits af te stoppen. Toch zou blijken dat het een goede keuze is geweest om hem daar te posteren, want hij heeft het toen heel erg goed gedaan.

Heel wat volk met het nodige lawaai was op de afspraak om ons aan te moedigen en iemand had zelfs de schoolbel meegebracht. Ook de jongens uit de ploeg van … SK Wavria kwamen voor ons supporteren! Zelfs onze pastoor was er!

De wedstrijd zelf dan: de eerste minuten waren gelijk opgaand, maar de eerste echt goede kans was voor ons. Na 10 minuten kon ik de buitenspelval netjes omzeilen en ik kwam alleen voor doel, maar ik had tot dan toe al te veel 'volle gas' gegeven en miste de nodige kracht om te scoren…

Bij een volgende gelegenheid iets later had ik echter meer geluk: op snelheid voorbij de laatste verdediger en 1-0 in de rechterbenedenhoek, net buiten het bereik van een tevergeefs duikende keeper.

Even later werd Danny de Boes alleen voor doel afgezonderd, maar hij talmde te lang en de kans was verkeken. 1-0 was de ruststand en onze voorsprong was op dat ogenblik ook wel verdiend.

Een veel feller Rijmenam na de koffie deed ons naar adem happen en kreeg ook enkele kansen, maar na 15 minuten in de 2de helft bouwden wij een snelle tegenaanval op. Paul Schelkens nam diep in de spits de bal aan in de voet, zette zijn tegenstrever met een schijnbeweging in de wind en legde vervolgens haarfijn af 'in mijn loop'. Van net buiten de '16' maakte ik ook de 2-0.

Vreugde troef en de hele ploeg dook op elkaar. Maar toen we dachten dat we de schaapjes op het droge hadden, begon de motor wat te sputteren en Rijmenam nam langzaam maar zeker de bovenhand. Het was al enkele malen erg warm geweest voor ons doel en onze keeper had ons met enkele puike reddingen tot dan toe kunnen behoeden voor een tegentreffer. Maar 10 minuten voor tijd kwam die tegentreffer er toch: 2-1! Alle hens aan dek om die 2-1 te verdedigen, want we kwamen er nu helemaal niet meer uit. Het laatste fluitsignaal kwam dan ook over als een enorme bevrijding voor ons en tegelijk - uiteraard - als een enorme teleurstelling voor de tegenstrever. Eigenlijk waren zij over de hele wedstrijd gezien zeker even goed geweest als wij en bovendien hadden zij heel de competitie lang op kop gestaan en op de meet werden zij geklopt. Maar zo gaat het nu éénmaal in het voetbal: er kan maar één ploeg kampioen zijn…

Feest na de testmatch

tdv

WORDT IN VOLGENDE EDITIE VERVOLGD...

Sociaal leven in de 19de eeuw

In de eerste, vredige decennia van het onafhankelijke België floreerde het sociaal leven in een dorp als Walem, maar ook het bijgeloof: ons dorp kreeg de naam 'Heksendorp'. Naast die zogenaamde heksen traden nog een aantal kleurrijke figuren op de voorgrond.

In 1880 bestond België 50 jaar: ook in Walem reden om te vieren. Op het programma stonden:
- zaterdag 16 oktober: klokgelui en kanongebulder tot opening van de feesten;
- zondag 17 oktober: plechtige dankmis en vaderlands sermoen; 's namiddags groot festival;
- maandag 18 oktober: paardenkoers en ringsteken in de Zandstraat;
- dinsdag 19 oktober: volksspelen in verschillende straten;
- zondag 24 oktober: feestelijke optocht door het dorp, kindercantate aan de brug, opstijging van een driekleurige ballon, 's avonds groot vuurwerk, daarna sluiting van de feesten met de 21 traditionele kanonschoten.

Er was ook nog een banket, waarop een afdeling van de 'chasseurs-éclaireurs Chasteleer', de helden van Walem-brug van 1830, samen met de leden van de gemeenteraad en de feestcommissie een gulden boek tekenden in een feestelijk versierde zaal van de jongensschool.

Ook in 1905 (75 jaar onafhankelijkheid) feestte Walem en wel 4 weken lang. Ditmaal kwam er een historische stoet aan te pas, een bloemencorso en de inhuldiging van een gedenksteen '1830' aan de gevel van de 'Gulden Bargie', naast de brug. Die gedenksteen zou tijdens de gevechten van 1914 verloren gaan. Wat wel is overgebleven, is een prachtige vlag (zie foto links), speciaal voor die gelegenheid gemaakt.

Het verenigingsleven bloeide in die jaren. Denken we maar aan maatschappijen als Terpsichore (°1843), Concordia (°1850), Voor Taal en Kunst (°1860), Sint-Sebastiaan (°1862), De Eendracht (°1862), duivenmaatschappij 'De Goede Hoop' (1870), De Kegel (°1873), De Vereenigde Vrienden van Op-Signoorken (°1874), Trapwielersbond (°1894), Van Peene's Kring (°1899), De Roode Duiver (°1900), Billiard Club (°1900). De meeste van die maatschappijen waren met een café verbonden. Elk café had minstens één club: kaartclub, spaarclub, liggende wip-club,... En er waren meer dan vijftig herbergen in een dorp van ruim 1000 zielen. Geen zondag ging er voorbij of er werd wel ergens geteerd en/of gedanst.

Om de middenstanders, die het in de economisch magere jaren van de 19de eeuw vaak moeilijk hadden, ter wille te zijn, vroeg het gemeentebestuur toelating om een jaarmarkt te houden op de maandag volgend op de eerste zondag van mei. Die toelating werd in 1849 bekomen en er werd voorwaar een feestlied gecomponeerd, waaruit we een couplet selecteerden:

"Komt bij ons een peerdje koopen, een gaillarke naar uw hand,
voor te trekken of te loopen, 't zijn de beste van het land.
Koopt een koetje of een varken, of gereedschap voor uw veld,
schuppen die van zelfs werken, koopt man hier voor half geld."

Medaille t.g.v. de jaarmarkt van 1927

In de annalen van die tijd staan enkele typische Walemse figuren beschreven die de moeite van het citeren waard zijn:
- **Advocaat Léon Verhaegen-Simonet**: hij was de ziel van alle bals en concerten en kon stevig drinken.
- **Jan Niemants**: bij aanhoudende strenge vorst deed hij zijn oogst uit de schuur in de Weverstraat per kruiwagen vervoeren naar zijn schuur in de Dorpsstraat en weer terug naar de schuur in de Weverstraat toen de vorst aanhield. Zo kon hij 6 weken lang heel wat volk aan het werk houden en behoeden voor armoede. Zijn goede daad verborg hij onder de nodige vloeken en scheldwoorden.
- **Philippe Mertens**: een gedienstige koopman uit de Weverstraat. Hij was op het gemeentehuis getuige bij de aangifte van alle nieuwgeborenen en sterfgevallen en werd door iedereen 'nonkel' genoemd. In de strenge winter van 1890 deed hij de sneeuw van de dijken in Battenbroek scheppen om aldus enige werklozen een cent te laten verdienen.
- **Meester Lens**: 40 jaar lang leerde hij onze voorouders lezen en schrijven, met uiterst strenge discipline.
- **Lemaistre**: een kluchtzanger die in de wijde omgeving gevraagd werd om alle bruiloften en teerfeesten op te luisteren.
- **Keffermayer**: een Antwerps schilder die de molen van Battenbroek als favoriete thema had.
- **Armand Verbeemen**: als jong dichter van 17 jaar gaf hij een veelbelovende verzenbundel uit onder de titel 'Klimopranken'.
- **Staf Croquet**: hij wandelde dagelijks door het dorp met zijn onafscheidelijke bombardon.
- **Peer Hofmans**: molenaar en groot kindervriend.
- **Mus Harmoon**: harmonicaspeler van beroep en bekend als de beste palingtrekker van de streek.
- **Zat Sooiken** van over de brug: elke morgen toog hij stomdronken huiswaarts.

Het was ook de periode waarin bijgeloof welig tierde en men vrij algemeen in hekserij geloofde. In Walem waren er, naar het schijnt, zoveel heksen dat ze hun 'heksensabbat' konden houden zonder vreemde 'collega's' te moeten uitnodigen. Om middernacht maakten ze op hun bezem toertjes rond de kerk.

De meest gevreesde toverheksen waren:
- **Mie de Wrat**, die het Sint-Marcoen (1) op je lijf kon werpen;
- **Jo de Neus**, erg gevreesd in liefdeszaken;
- **Mie de Bril**, die het koren kon doen verrotten;
- **Trien Vaeck** en **Zwarte Bet**, die konden toveren met de kwade hand;
- **Bet Vermuyten**, die de schrik was van de Boerenhoek;

Maar bovenal had men schrik van **Trees de Wolf**: zij kon kinderziekte en sterfte onder het vee veroorzaken. Wee degene die geen medaille van Onze-Lieve-Vrouw onder de drempel van zijn huis en stal had liggen. Dan baatte noch het gebed van Keizer Karel, noch het 'zeven ellen'-gebed, noch de zegen van Sint-Jan. De kwade hand van Trees kon alleen bezworen worden door de bruine paters van Mechelen.

Geen wonder dat pastoor Schapmans (pastoor van 1885 tot 1903) meerdere 'toverboeken' ging ophalen om ze te verbranden en aldus de hekserij uit te roeien.

kv

(1) *Marcoen was een missionaris die leefde in Normandië van 490 tot 558. Hij wordt vereerd als patroon van apothekers en lakenhandelaars. Vanaf de 13de eeuw werd hij aanroepen bij het veel voorkomend euvel van de scrofulose. Die ziekte berustte op tuberculose in de lymfeklieren van de hals. Met behulp van de Merovingische koning Childebert I had Marcoen een klooster kunnen stichten te Nanteuil. Als dank schonk hij aan de koning het vermogen om scrofulose te genezen (vandaar ook dat scrofulose ook wel het koningszeer of het heiligenwerk wordt genoemd).*

60 jaar in het nieuws

1952: In Cairo (Egypte) zijn er hevige onlusten met vele doden en gewonden; Nasser neemt de macht over van koning Faroek. De olympische winterspelen gaan door in Oslo (Noorwegen) en de zomerspelen in Helsinki (Finland). Groot-Brittannië beëdigt Elisabeth als koningin en er is een eerste Britse atoomproef in Australië. Dichterbij, in Nederland, vindt de laatste terechtstelling plaats en het eerste verhaal van 'Jip en Janneke' verschijnt in het Parool.

In Brussel wordt de noord-zuidverbinding ingereden door Koning Boudewijn.
Op 2 juli wordt in Ukkel de warmste nacht van de eeuw geregistreerd en op 3 juli teisteren zware onweders heel het land (hagelbollen met een diameter tot 8 cm en 83 mm neerslag in Antwerpen).
Ook over Walem breekt een onweer uit, met catastrofale gevolgen.

Gazet van Mechelen, Donderdag 3 juli

De kerk van Walem door brand totaal verwoest

Regen van vuurgensters bedreigde gans het dorp

Tijdens het onweer dat ook boven Mechelen en omgeving woedde, sloeg omstreeks 10u45 de bliksem in op de kerk van Walem. In een oogwenk stond de kerk in vuur en vlam.
Het vuur ontstond omstreeks 10u45, dit volgens ooggetuigen die een gloeiende vuurbal zagen neerstorten achteraan op het schip van het gebouw. Enkele ogenblikken later zag men de vlammen hoog opschieten en rookwolken opstijgen. In een minimum van tijd stond het dak en kort daarop de toren in lichte laaie. Een ware regen van gensters en brokstukken brandend hout ging de lucht in en kwam neer op de daken van de omstaande huizen. De dorpbewoners, die met ontzetting waren geslagen door die vuurgloed, waren grotendeels met benepen hart op zolder en bovenverdiepen van hun woning gaan postvatten om een eventuele brandhaard te kunnen voorkomen.

Reusachtige toorts

Ondertussen was de kerk in een reusachtige toorts herschapen en wachtte men met ongeduld op de gealarmeerde brandweer uit Mechelen.
Deze was echter midderwijl in actie getreden als gevolg van het alarm dat de St.-Romboutstoren in brand stond. Toen de brandweer, aldaar aangekomen, vernam dat de helle bliksemflitsen alsmede de weerschijn van de vuurgloed van Walem's kerk deze schijnbrand hadden veroorzaakt, rukten ze verder op naar Walem.
Daar moesten zij over een afstand van meer dan 250 m slangen aankoppelen om water te kunnen nemen uit de wallen van het fort.
Het vuur kon niet meer overmeesterd worden en gans het prachtige gebouw, met zijn kunstvolle meubilering en ornamenten aan altaren en zijbeuken, werd de prooi der vlammen.
De brandweerlieden waren er enkel in gelukt door een zijdeur in de sacristie te dringen en aldus enkele kerkgewaden en H. Vaten te redden die naar het nabijgelegen klooster der zusters werden overgebracht.

Gazet van Mechelen, Maandag 7 juli

Na de verwoesting van de kerk te Walem

Mgr Desmedt ter plaatse

De uitgebrande kerk te Walem biedt een troosteloze aanblik; afgeblakerde muren, rokende balken vormen een puinhoop die heel wat vernielde en kostbare devotievoorwerpen, heiligenbeelden en versieringen bedekt.
Begrijpelijk is de parochiegeestelijkheid en dan vooral de bejaarde dorpsherder, Z.E.H. Goetstouwers, die van zijn kerk een ware Godstempel wist te maken, fel onder de indruk van de ramp die eens te meer de kerk van Walem heeft getroffen.
Herinneren wij eraan dat de kerk, toegewijd aan O.-L.-Vrouw van Bijstand, die in 1911 volledig werd herbouwd (de oude dagtekende van de jaren 12 à 1300), in 1914 door een bombardement door de Duitsers zwaar werd beschadigd en in 1921 volledig werd gerestaureerd. In 1940 werd ze opnieuw ernstig beschadigd door de krijgsverrichtingen doch kon, dank zij de onvermoeibare bezorgdheid van de huidige dorpsherder, tijdens de laatste oorlog weer hersteld worden.
In de namiddag kwam Z. Ex. Mgr Desmedt, hulpbisschop, ter plaatse om zich van de ramp te vergewissen. Z. Ex. had op de pastorij een onderhoud met de beproefde pastoor Z.E.H. Goetstouwers.
Wat de schikkingen voor de Goddelijke diensten betreft, zal de kapel van het klooster der E.E. Zusters van Barmhartigheid voorlopig als noodkerk dienst doen.

hr

Het Groot Walems Dialectwoordenboek zoals gepubliceerd in ons laatste tijdschriftje van vorig jaar inspireerde Vic Michiels om in zijn geheugen te tasten naar woorden en uitdrukkingen die in zijn kindertijd gebruikelijk waren. Hieronder vindt u zijn aanvullijstje van 'afhang' tot 'kantonier' - volgende maal volgt de rest.

Bedankt voor de inbreng, Vic!

Het Walems dialect

afhang(ske) overdekking open veranda
ambetanterik iemand die moeilijk doet
ambeteren het iemand moeilijk maken
astemblief alstublieft

ballijster, dubbele lijster grote lijster
bavet slabbetje voor baby's
beirput de put van en voor de kaka
bereng breekijzer
beuling gezouten vis waar ze tijdens de kermis mee rondleurden
blaa chik blauw oog
blaffetuur rolluik
Ook: "Kzal oep a blaffetuur is kloppen." = blauw oog slaan
bokes boterhammen
brauwier oude benaming algemeen voor roofvogels zonder onderscheid van soort
burain steekbeitel voor beeldhouwers

colbejaar lijkwagen

dweys vb. "De kast staat dweys." = dwars - scheef
vb. "De Jef is wee dweys." = Hij doet weer moeilijk.

fisch algemene naam voor marterachtigen zoals een muishondje, bunzing, steenmarter, boommarter
flubit aandoening aan de benen bij langdurig platliggen
Franse lijster koperwiek

grunsel geelgors
gruunvink, geelaat groenling

hineust hiernaast

impermeable waterdichte regenjas

jairbeisen aardbeien
jawatte amaai
jenoffel anjer

kakkedoren WC-pot/-stoel
kalot niet verzorgde lange haartooi; vb. "Ge meugt à kalot is laten knippe."
kantonier iemand die voor de rijkswegen verantwoordelijk was
(Frans Engels: woonde vroeger in de Emiel Engelsstraat aan de Netedijk)

vm

Verhalen van, rond en om de molen van Battenbroeck
(kroniek uit een lang geleden en lang gelogen tijd)

Battenbroek, september 1891

Alhoewel de weldoende najaarszon stilaan achter de horizon verdwijnt, is het nog steeds heerlijk vertoeven op het kort gemaaide grasveld naast de molen. Alle tafels (en stoelen) werden uit de herberg ''t Molenhuis' naar buiten gebracht en gedekt met wit-rood geruite tafelkleden. Op de grote houten tafels onder de okkernotenboom staan heerlijk kleurige fruittaarten, roestbruine aarden kommen gevuld met smeuïge rijstpap en krokant gebakken gehaktballetjes, vuurrode krieken, goudgele appelmoes en een grote tenen mand gevuld met karrenwielenbroden. Tussen de bomen hangen kleurrijke papieren vlaggetjes en flikkerende lantaarns wiegen in de zachte nazomerbries. Op het geïmproviseerd podium van lege biertonnen met houten schragen spelen Jef Bombardon en Sus Harmoon vrolijke volkse deuntjes, waarop de kinderen zich uitleven in uitbundige dansjes.

De 'grote mensen' genieten van een frisse pint en wachten op het moment waarop August Verbeemen met zijn boeiende reisverhalen en meeslepende liedjes hen meeneemt naar verre en onbekende streken. Hij vertelt over zijn zwerftocht door de Provence, waar hij lange tijd als knecht logeerde in 'La maison du moulin', met zijn oude watermolen gelegen langs een rustig kabbelend riviertje omgeven door glooiende wijngaarden en geurige lavendelvelden. En over zijn eenzame dwaaltochten over de dorre, stoffige wegen van het Spaanse platteland, waar hij licht beneveld de witte molens van La Mancha voor reuzen aanzag. En over zijn ontmoeting met de ongelukkige molenaar van 'De katwoudermolen' in Volendam, met de wieken van de molen vastgezet in rouwstand na het dodelijk ongeval met een bouwvakker.

In de stilte van de zachte nazomeravond luistert zijn publiek stilzwijgend en gemoedelijk naar het lied waarin hij zijn opwellend verlangen naar onderweg zijn en ontdekken verwoordt:

Voel ik een lentebries,
krijg ik een kaartje uit Cadiz,
dan pak ik steevast mijn valies.
Dan wil ik weg,
naar een onbekend gezicht,
naar het helle Noorderlicht.
Ik hou mijn ouwe reiszak dicht
want ik ben weg.

Ik wil dolen, ik wil zwerven,
ik wil Napels zien en sterven.
Geen bagage, geen reserve,
van kindsbeen steeds alleen,
want ik kan niet zonder,
zonder zoektocht naar dat wonder.

Ook al lig ik er zes voet onder,
is er één plek, daar wil ik nog heen.

Laten mensen me koud ?
Niemand waar ik echt van houd ?
Maakt de massa me benauwd,
dan wil ik weg,
als een vagebond,
als een ouwe zwervershond,
naar een nieuwe horizont.
Dan ben ik weg.

Ik wil dolen, ik wil zwerven,
ik wil Napels zien en sterven,
Geen bagage, geen reserve,
van kindsbeen steeds alleen,
want ik kan niet zonder,
zonder zoektocht naar dat wonder.
Ook al lig ik er zes voet onder,
is er één plek, daar wil ik nog heen.

Liefde, volle maan,
ze palmt me in, stilletjesaan,
maar ik wist al van meet af aan:
nu is 't weer tijd om verder te gaan.
Op weg naar weer een nieuwe kust
kom ik vrij en onbewust
stillaan weer tot rust,
want ik ben weg.

Ik wil dolen, ik wil zwerven,
ik wil Napels zien en sterven,
Geen bagage, geen reserve,
van kindsbeen steeds alleen,
want ik kan niet zonder,
zonder zoektocht naar dat wonder.
Ook al lig ik er zes voet onder,
is er één plek, daar wil ik nog heen.

Rondzwerven, dwalen en dolen is Battenbroek achterlaten om dan, ver weg in een vreemd land, met veel weemoed en heimwee terug te verlangen naar het wiegende gras van Swertendonck, de koelte van de heldere Meireputten, de vredige rust aan het Tongsken en de warme hartelijkheid in het witte polderhuisje.

dv

v.u.: Heemkundige Kring Dr. Croquet vzw | Kloosterstraat 76 | B-2800 Walem
info@heemkundewalem.be